

4. VÄXTSKYDD

Föreningen arbetar förebyggande mot skadegörare och ogräs. Endast växtskyddsmedel som är godkända för ekologisk yrkesodling används.

Växterna i trädgården kan ibland drabbas av någon typ av angrepp eller sjukdom. Ofta kan detta förhindras och lindras genom förebyggande åtgärder, som att växten har bra jord och tillgång till gödsel och vatten. Samodla gärna grönsaker och blommor. Marktäckning skyddar mot ogräs och innebär att man täcker över all öppen jord i odlingsbäddarna med fiberduk/insektsnät. Att använda sig av växtföljd och att välja härdiga och motståndskraftiga sorter är också bra förebyggande insatser. Det är bra om nyckelpigor och andra naturliga fiender till skadedjurens trivs.

Med växtskyddsmedel menas olika kemiska eller naturliga medel som används för att bekämpa ogräs eller skadedjur.

Växtskyddsmedel för ekologisk yrkesodling ändras ofta och man bör därför regelbundet kontrollera vilka växtskyddsmedel som är godkända om man nu måste använda sådana. De som används i jordbruket är betydligt giftigare och reglerna är på gång att ändras så att bara något fåtal växtskyddsmedel kommer att få säljas till privatodling.

En del växtskyddsmedel som är godkända av KRAV, som vi lätt kan få tag i, är följande: kalk, såpa, järnfosfat (medel mot sniglar), kiselgur (medel mot myror), paraffinolja och bikarbonat. *Observera att inga av de ovan nämnda preparaten är till för att bekämpa ogräs. I en miljödiplomerad förening används inga medel för ogräsbekämpning, utan det är handrensning av som gäller.*

Lite om ett par vanliga herbicider (mot växter) som säljs i handeln:

Glyfosat eller Roundup (finns flera olika fabrikat) *är absolut förbjudet att använda i en miljödiplomerad förening.*

Den främsta verkan för glyfosat är att slå mot alla gröna växter, men det betyder också i det långa loppet att vattenväxtlighet och alger också slås ut.

Har man spridit glyfosat så har man dödat det mesta av livet även i jorden under växterna och dess närhet. Man bör därför inte odla på den marken eftersom risken är stor att man drabbas av illamående, magont och i långa loppet kanske cancer. Verkan kan ibland ligga kvar i jorden upp till sju år.

Glyfosat uppfanns av det Amerikanska företaget Monsanto, samma företag som även uppfann DDT och PCB, vilka är starka miljögifter som vi fortfarande har bekymmer med efter många år. De tjänade också miljarder på Agent Orange som avlödade Vietnam och dödade 200000 människor.

De har även en väldigt aggressiv marknadsföring av GMO som i deras fall handlar om RoundupReady. D.v.s. använder du deras genmodifierade gröda är du tvungen att spruta med glyfosat. Efter det kan bara deras dyra gröda växa i den jorden.

Monsanto köptes för några år sedan upp av upp av den tyska kemijätten Bayer AG.

Bland allt läbbigt som de har producerat och blivit rika på, kan nämnas heroin och senapsgas. Tillsammans med andra tyska kemiföretag bildade de också koncernen IG Farben som tog fram Zyklon B till nazisterna. Känns skit att sponsra det gänget.

I Sverige såldes år 2017; 485 ton glyfosat. Har vi tur så kommer EU snart att förbjuda medlet och det verkar vara på gång. Fast kemilobbyn är som vanligt väldigt aggressiv...

Ogräsättika. Den 24 % syran dödar rötterna på växter och ska enligt tillverkarna bara användas för punktbehandling. Att den sedan går ner i jorden och dödar en massa mikroliv och maskar kanske ingen vet. Halveringstiden för vanlig 12 % ättika är ett halvår, så man kan nog räkna med mer än det dubbla innan syran är nedbruten och jorden fungerar igen. Ogräsättika är förbjudet att använda i Finland.

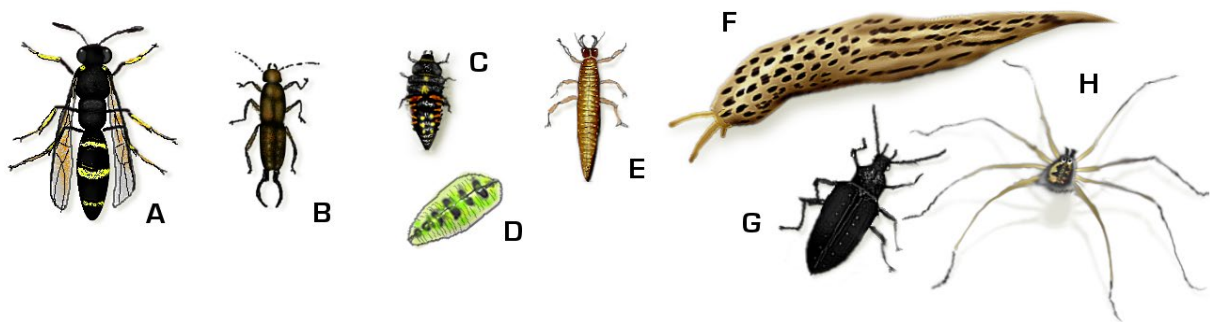
En del provar också **salt** eftersom det känns som ett naturligt medel. Salt tar fyra till fem år att bryta ner, så under den tiden har många växter svårt att växa på ett behandlat område. Saltet är också frätande för många insekter, sniglar och maskar.

Det får mig att undra – varför håller man gift på maten man ska äta, eller jorden där man ska odla sin mat. Odlar man bara blommor så kanske det kvittar, så länge man inte får sprutångorna i munnen. Men grannarna då? Eller de som badar i Tantobadet, för dit letar sig till slut gifterna via grundvattnet.

Kanske borde alla äta mer ekologiskt, så att det inte längre blir lönsamt att spruta gift på maten.

Ohyrebekämpning

Först en fråga, vilka av följande är ohyra?

Svaret finns i slutet

Inom privatodlingen besprutas det ofta på grund av okunskap. Mycket av det man sprutar med ackumuleras i jorden och höjer giftvärdena, som sedan växter och grundvatten tar upp. Giftet sprider sig inte bara rakt ner, utan i början även i sidled i jorden. Till slut hamnar det i sjöar och vattendrag där det dödar det mesta.

Det är ett generellt problem med alla kemiska medel eftersom de kan påverka hela ekosystem.

Medel mot ohyra

Idag finns inga miljögodkända medel mot ohyra förutom de jag skickar med på en lista med såpa, olja och lite annat som är mindre farligt och som vi ska använda om vi ska vara miljövänliga. Se ”Ohyrebekämpning”. Jag skickar också med Kemikalieinspektionens faktablad: *faktablad-sa-skyddar-du-din-tradgard-mot-sniglar*.

Exempel på ett par vanliga insekticider (mot insekter) som säljs i handeln:

Pyretrin (pyretreum) är ett insektsdödande naturmedel (görs på arter av krysantemum) och anses mindre skadligt. Det blandas ibland ut med vatten och neutraliseras av luftens syre inom

ett dygn. Men på det dygnet dödar det alla sorter av insekter som kommer i kontakt med det, även nyttoinsekter. Ett tag marknadsfördes det tyvärr även som ekologiskt.

Det används också i medel mot huvudlöss och i fästingmedel för hundar (kan vara starkt hudirriterande). Extremt giftigt för katter som inte tål medlet.

Jag var själv okunnig och provade medlet (när det kallades ekologiskt) för flera år sedan, när det kom ett jordgetingbo i hästskiten uppe vid förrådet. Hästskiten i den säcken kördes efter behandling ner till min lott och lade i en ny säck. Det luktade kemiskt väldigt länge och det tog flera veckor innan maskarna vågade sig dit (dyngmaskar är annars inte svårflörtade när det gäller hästskit). Så jag vet inte om det där med ett dygn verkligen stämmer.

Många sprutar också med insektsmedel som ex. **Radar** som är mycket giftigt, även för människor, men framför allt för miljön. Den gamla Radarn förbjöds 2003 så nu har man tagit fram en ny sort som också är ett s.k. pyretrum-preparat. Det anses vara mindre giftigt, men tar tyvärr död på det mesta i insektsväg.

Hade det bara varit pyretriner som är korttidsverkande hade det kanske varit mindre farligt, men nu tillsätter man Piperonylbutoxid som gör att den giftiga effekten håller sig längre och dödar allt insektsliv i minst 3 dagar (fast egentligen minst 7 dagar). Piperonylbutoxid förgiftar vattenmiljön när det till sist hamnar där, vilket det mesta gör.

Både Pyretrin och Piperonylbutoxid är mycket giftig för fiskar och vattenlevande varelser och har tyvärr en långtidsverkan i vatten.

Det är väl också självklart att man som människa inte ska inandas något av dessa medel?

Samodling av grönsaker har inte visat sig ha någon betydelse för om de blir angripna av ohyra eller inte. Däremot kan det vara praktiskt om man har lite utrymme. Ett klassiskt exempel är att odla pumpa som täcker marken och håller kvar fukten, tillsammans med majs som sticker upp och där det klättrar ärtor på deras stammar. Kanske kan vara värt att prova, dekorativt om inte annat. Man får nog experimentera lite med såtiderna för att få det rätt.

Att odla blommor och grönsaker tillsammans har däremot visat sig fungera rätt så bra mot ohyreangrepp. Man tror att insekterna söker efter en viss form på växter, som då blir svårare att se i ett virrvarr av andra växter. Dessutom kan blommornas doft förvirra de som söker efter en specifik doft. I vissa fall kan det också underlätta pollineringen eftersom fler blommor också lockar fler pollinerare.

Växtföljd innebär att man flyttar olika växter enligt ett speciellt schema, då de annars kan smittas av sjukdomar som stannar kvar på samma plats. Det kan också förvirra ohyra som lägger ägg i jorden vid en specifik växt.

Växter tillhör olika växtfamiljer, så därför flyttar man växter inom samma familj. Exempelvis Korsblommiga växter (familjen Brassicaceae), där släktet Brassica finns och som innehåller alla kålsorter och dit räknas även kålrot, kålrabbi, broccoli, pak choi, mizunakål, majrova och rädisor.

Jag bifogar ett blad med ett exempel på ett växtföljdsschema.

Vill man ha tåliga och motståndskraftiga växter så väljer man **E-planta**.

E-planta är en kvalitetsmärkning för svenskodlade buskar och träd utvalda för svenskt klimat. Även virusfria (=certifierade) fruktträd och bärväxter säljs under denna beteckning.

Läs mer på: <https://www.eplanta.com/>

Svar på bilderna: Inga av de avbildade djuren kan räknas som ohyra, utan mer som nyttodjur.

A = Den solitära vedgetingen lever ensam och bildar inga sociala samhällen. Den fångar larver och insekter som den bedövar och placerar i ett hål i trä, tillsammans med ett ägg. Sedan muras ingången igen.

De kan även använda rören i bi-holkar som bo. Hos min kompis boar de i hålen på en gammal gavel på en Ingo-hylla från IKEA. Deras gula linjer är en varning till andra att de har en gadd. De är till skillnad från vanliga getingar rätt ointresserade av oss människor och vår mat.

B = Tvestjärten är en ypperlig jägare som tar bladlöss, larver, fästingar och småsniglar om natten. De har en omväxlande kost, men lever egentligen mest på skadade växt- och fruktdelar. På dagen gömmer de sig på mörka, fuktiga ställen. De har en generation per år och de ettåriga honorna övervintrar. Honan har en rak tång på baken och medan hanens tång är mer rundad.

C = Nyckelpigans larv ser lite ruggig ut, men är glupsk på bladlöss och kan sätta i sig flera hundra innan den når puppstadiet. Varje individ kan sätta i sig 700 bladlöss under sin levnadstid.

D = Blomflugans larv glider som en dammsugare upp och ned på växterna och suger i sig massor av bladlöss. Den vuxna insekten pollinerar blommor och lever på nektar och pollen. Blomflugorna lägger 2000-4500 ägg – det blir många bladlusätare.

E = Guldögonsländans larv kallas för bladluslejon eftersom de attackerar bladlusbestånden med frenesi. Larven kan sätta i sig upp till 500 löss på 2-3 veckor. Den vuxna individen är nästan osynlig i buskarna och lever på växtsaft.

F = Pantersnigeln kan bli nästan 20 cm och attackerar och äter mördarsniglar. De kallas ofta kompostsnigel eftersom de gärna lever i komposten där den äter multnade växter, svamp och andra sniglar. I Tyskland kallas den leopardsnigel.

Pantersniglar har en låg reproduktion medan mördarsniglar kan föda upp till 400-500 nya individer på en säsong. *Själv har jag som mest sett 2 – 3 pantersniglar på en gång, men däremot 25 – 30 mördarsniglar.*

G = Jordlöparen är en glupsk jägare som på dagen sover i jorden. På natten jagar den småsniglar, maskar, larver och allehanda småkryp den stöter på. Även dess larv är ett rovdjur.

H = Lockespindeln är inte byggd som andra spindlar och är rätt långsam där den styltar fram på sina långa ben. Den är en giftig jägare som lever på diverse småkryp och den jagar ofta andra spindlar. Deras huggtänder är rätt så korta och de kan inte skada en människa. Den gömmer sig på dagtid ofta i springor och i skuggan under löv.